

Opinnäytetyö (AMK)

Diakin viestinnän koulutusohjelma

Journalismi

2012

Eeva Lehtinen

VAPAAMUOTOISEN MEDIAKASVATUSKURSSIN MERKITYS LUKIOLAISTEN MEDIATAITOIHIN

– ONGELMAPERUSTAINEN OPPIMINEN
OSANA MEDIAKASVATUSKURSSIA

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU
TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Eeva Lehtinen

VAPAAMUOTOISEN MEDIAKASVATUSKURSSIN MERKITYS LUKIOLAISTEN MEDIATAITOIHIN - ONGELMAPERUSTAINEN OPPIMINEN OSANA MEDIAKASVATUSKURSSIA

Tutkielman tavoitteena on selvittää, miten luennoton mediakurssi, jossa on piirteitä ongelmaperustaisesta oppimisesta, sopii lukiolaisille? Miten tällainen oppiminen edistää lukiolaisten mediataitoja? Tutkielman lähtökohtana on Kupittaan lukiossa keväällä 2011 järjestetty Digitaalinen viestintä 2 -kurssi, jossa toimin apuopettajana. Kurssilla oppilaat tekivät oman mediatuotteen. Tutkielmassa selvitetään myös, mitä mediataitoja oppilas oppii tuottamalla itse mediasisältöjä.

Kurssin alussa oppilaille suoritettiin aloituskysely, jossa selvitettiin oppilaiden odotuksia kurssista sekä heidän mediateknisiä valmiuksiaan. Kurssi oli hyvin vapaamuotoinen eikä tunneilla ollut lainkaan luentoja. Kurssissa on myös havaittavissa piirteitä ongelmaperustaisesta oppimisesta. Kurssin lopussa oppilailta kysyttiin ryhmähaastattelussa vastasiko kurssi odotuksia, mitä oppilaat oppivat kurssilla sekä selvitettiin kurssin vapaamuotoisen rakenteen hyviä ja huonoja puolia. Tutkielmassa hyödynnetään lähdekirjallisuutta, kurssin aikana tehtyjä havaintoja sekä alkukyselyn ja loppuhaastattelun tuloksia.

Tutkielman alussa taustoitetaan mediakasvatuksen tavoitteita ja lähtökohtia sekä mediakasvatuksen nykytilaa Suomessa. Tutkielmassa käsitellään myös mediakasvatusta erityisesti lukiossa ja esitellään kyseinen Kupittaan lukio sekä siellä järjestetty Digitaalinen viestintä 2 -kurssi. Lopussa tutkielman johtopäätelmät kootaan yhteen ja pohditaan kurssin onnistumista kokonaisuudestaan.

Ryhmähaastattelun perusteella voidaan todeta oppilaiden pitäneet kurssista ja sen vapaamuotoisesta rakenteesta. Oppilaat saivat kurssilla paljon vastuuta ja se koettiin kurssin parhaana puolena. Vapaus ja vastuu toivat mukanaan myös haasteita. Ongelmaperustaista oppimista ei yleisesti hyödynnetä lukio-opetuksessa, mutta ainakin tällaiseen syventävään mediakasvatuksen jatkokurssiin se tuntuu sopivan. Kurssilla oppilaiden mediatekniset taidot kehittyivät ja oppilaat hahmottivat mediatuotteen tekoprosessin eri vaiheet.

ASIASANAT:

mediakurssi, mediakasvatus, mediataidot, lukio, lukiodiplomi, mediadiplomi, medialukutaito, mediakompetenssi

Eeva Lehtinen

THE INFLUENCE OF FREE-FORM MEDIA EDUCATION COURSE ON HIGH SCHOOL STUDENTS' MEDIA SKILLS -PROBLEM BASED LEARNING AS PART OF MEDIA EDUCATION COURSES

The aim of this study is to determine how media course without lectures, combining elements of problem based learning, is suitable for high school students? How will this type of learning promote high school students' media skills? This study is based on Digital Communication 2 -course arranged in Kupittaa high school in spring 2011 where I worked as an assistant teacher. During the course the students made their own media product. This thesis work also clarifies what media skills a student learns by producing media contents.

In the beginning of the course the students conducted initial survey which examined students' expectations for the course as well as their technical skills in media. The course was very informal and there were no lectures in the lessons. The course had also noticeable features of problem based learning. At the end of the course the students were asked in a group interview if the course met their expectations, what the students learned in the course and what were the pros and cons of the free course structure. As source material this study utilized literature, observations during the course and an initial survey and the final results of the interview.

From the group interview it can be stated that the students liked the course and its free-form structure. During the course the students were given a lot of responsibility and this was felt the best part of the course. Freedom and responsibility also brought some challenges. Problem based learning is not widely utilized in high schools but it seems to fit at least to such an in-depth follow-up course in media education. During the course the students' media skills developed and they recognized the different stages of media production process.

The beginning of the thesis provides background and objectives for media education as well as starting points for the current state of media education in Finland. The study also deals with media literacy in particular in high school and presents the Kupittaa High School and the Digital communications 2 –course arranged there. At the end of the thesis conclusions are drawn and the overall success of the course is discussed.

KEYWORDS:

Media, Media course, media skills, media competence, media education

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	5
2 MEDIAKASVATUS	7
2.1 Mediakasvatuksen tavoitteet	7
2.2 Mediakasvatuksen nykytila	9
2.3 Mediakasvatus lukiossa	12
2.4 Lukion mediadiplomi	14
3 KUPITTAAN LUKIO	17
3.1 Kupittaaan lukion informaatioteknologian ja median erikoislinja	17
3.2 Digitaalinen viestintä 2 –mediakasvatuskurssi	18
3.3 Ongelmaperustainen oppiminen osana mediakurssia	23
4 OPPILAIKEN MEDIATAIDOT	26
4.1 Alkukysely, oppilaiden odotukset kurssista	26
4.2 Loppuhaastattelu ja analyysi kurssista	28
5 JOHTOPÄÄTÖKSET	31
LÄHTEET	33

LIITTEET

Liite 1. Aloituskysely

Liite 2. Loppuhaastattelu

1 JOHDANTO

Medialla on suuri vaikutus lapsiin ja nuoriin, sillä media on osa elämäämme joka päivä ja se tuo ulottuville valtavaan määrän informaatiota. Media vaikuttaa paljon nykylukiolaisen maailmankuvaan ja elämäntapaan. Nuoret käyttävät tieto- ja viestintätekniikkaa luontevasti muun muassa tiedon hakemiseen, sosiaaliseen verkostoitumiseen, ajanvietteeseen ja itseilmaisun välineenä. Mediakasvatuksen lähtökohta on auttaa nuoria luovimaan tässä mediakentässä. (Opetusministeriö 2007, 27.)

Mediakasvatuksesta alemmilla kouluasteilla ja varhaiskasvatuksessa on tehty useita tutkimuksia. Lukiolaisten mediakasvatukseen on pureuduttu tutkimuksissa vähemmän. Tutkielmani tavoitteena on selvittää miten luennon mediakurssi, jossa on piirteitä ongelmaperustaisesta oppimisesta, sopii lukiolaisille? Miten tällainen oppiminen edistää lukiolaisten mediataitoja?

Tutkielmani lähtökohtana on Turussa sijaitsevan mediapainotteisen Kupittaan lukion Digitaalinen viestintä 2 -mediakasvatuskurssi, joka järjestettiin ensimmäisen kerran keväällä 2011. Kurssilla oppilaat tekivät oman mediatuotteen, joka piti sisällään yhden lehdennumeron, lyhyehkön radiolähetysten tai televisio-ohjelman. Toimin kurssilla apuopettajana varsinaisen mediaopettajan lisäksi. Kurssin alussa esittelin työparini Katariina Vainosen kanssa eri mediavälineiden mahdollisuuksia ja minkälaista sisältöä medioihin voi tuottaa. Kurssi oli oppilaille hyvin itsenäinen ja roolini tunneilla oli toimia tukena oppilaille työn edetessä. Katsoin, missä vaiheessa oppilaat milloinkin ovat ja autoin eri tilanteissa sekä vastasin heränneisiin kysymyksiin. Pohdin oppilaiden kanssa muun muassa oman mediatuotteen suunnittelua ja mediavälineen valintaa, mietimme yhdessä sopivia haastateltavia ja hyviä haastattelukysymyksiä sekä koko ohjelman rakennetta. Järjestin oppilaille myös vierailut eri välineiden toimituksiin, jotta oppilaat näkivät, miten mediasisältöjä oikeasti luodaan.

Mediakasvatuksen tavoitteena on antaa valmiuksia mediasisältöjen analysointiin sekä sisältöjen kriittiseen arvioimiseen (Opetushallitus 2004). Mediakriitti-

syys tarkoittaa kykyä analysoida, tulkita, luoda, ilmaista ja kyseenalaistaa mediasta saatavaa tietoa (Niinistö & Ruhala & Henriksson & Pentikäinen 2006,8).

Mediakasvatukseen kuuluu olennaisena osana myös välineiden käytön opettelu ja omien mediaesitysten tuottaminen. Omien median sisällöntuotannon kokeilujensa kautta oppilas ymmärtää mediaesitysten tuottamisen prosessia paremmin. Näin hän oppii myös arvioimaan kriittisesti mediasisältöjen laatua. Haluankin tutkielmassani selvittää myös sitä, mitä mediataitoja oppilas oppii tuottamalla itse mediasisältöjä.

Kurssin alussa teetin oppilaille aloituskyselyn, jossa selvitin oppilaiden mediateknisiä taitoja sekä heidän odotuksia kurssista. Kurssin aloitti kahdeksan oppilasta. Kurssin lopussa haastattelin oppilaita, jolloin selvitin vastasiko kurssi odotuksia, kehittyikö oppilaiden tekninen osaaminen ja muuttuiko mediankäyttö kurssin aikana. Haastattelussa selvitin myös kurssin rakenteen ja vapaamuotoisuuden hyviä ja huonoja puolia. Hyödynnän alkukyselyä sekä loppuhaastattelua opinnäytetyössäni kurssin aikana tehtyjen havaintojen lisäksi.

Opinnäytetyöni alussa taustoitan mediakasvatuksen tavoitteita ja mediakasvatuksen nykytilannetta sekä avaan käsitteitä. Käsittelen myös mediakasvatusta lukioissa. Seuraavaksi esittelen Kupittaa lukion ja kyseisen mediakasvatuskurssin sekä kerron omasta toiminnastani kurssilla. Avaan pedagogisia ratkaisuja, joita kurssilla tehtiin ja etsin yhtymiskohtia ongelmaperustaiseen oppimiseen. Analysoin ratkaisujen toimivuutta ja koko kurssin onnistuneisuutta sekä kurssin haasteita. Lopuksi mietin, mitä olisi voitu tehdä toisin ja miten kurssi kannattaisi seuraavalla kerralla toteuttaa.

2 MEDIAKASVATUS

2.1 Mediakasvatuksen tavoitteet

Media ja medialaitteet ympäröivät nykyihmistä. Laajasti määriteltynä mediallya tarkoitetaan kaikkia joukkoviestintälaitteita ja viestinnän sisältöjä. Joukkoviestintälaitteilla tarkoitetaan esimerkiksi televisiota, radiota, lehtiä ja internetiä. Viestinnän sisällöillä taas tarkoitetaan esimerkiksi mainoskuvaa, uutisia ja tekstiviestejä. Liikenne- ja viestintäministeriön teettämän tutkimuksen mukaan alle 20-vuotiaat nuoret viettävät median parissa päivittäin aikaa noin kahdeksan tuntia. (Kangas, Lundvall & Sintonen 2008). Median parissa käytetyn ajan myötä lapset ja nuoret hallitsevat laitteet ja ohjelmistot. Se ei kuitenkaan takaa, että lapset ja nuoret osaisivat tulkita mediaa kriittisesti.

Mediakasvatuksen tavoitteena on antaa valmiuksia mediasisältöjen analysointiin sekä sisältöjen kriittiseen arvioimiseen. Mediakriittisyys tarkoittaa kykyä analysoida, tulkita ja kyseenalaistaa mediasta saatavaa tietoa. Tämä tarkoittaa esimerkiksi kykyä ottaa huomioon, missä asiayhteydessä informaatio tulee esille, esimerkiksi uutisissa tai mainoksissa. Mediakasvatuksen tavoitteena on muun muassa kehittää viestien tulkinta- ja vastaanottotaitoja. Mediakasvatuksella pyritään antamaan paremmat vuorovaikutus- ja vaikuttamistaidot. (Opetushallitus 2003, 29). Mediakasvatuksella voidaan tarkoittaa myös medialla opettamista ja mediaa voidaan käyttää opetuksen tukena. Tärkeänä osana mediakasvatusta on myös teknisten välineiden käytön opettelu ja omien mediatuotteiden tekeminen. Juuri teknisten välineiden käyttöä ja mediatuotteiden tekoa opeteltiin Kupittaa lukio Digitaalinen viestintä 2-kurssilla.

Mediakasvatuksen yhtenä tärkeimpänä tavoitteena on kehittää medialukutaitoa (Kupiainen ja Sintonen 2009, 30–31). Medialukutaitoa on taito käyttää, tulkita, arvioida ja tuottaa viestejä erilaisissa tilanteissa. Medialukutaidolla tarkoitetaan yksilön ymmärrystä mediasta ja sen toiminnasta. Se on myös omien mediataitojen hallintaa, jonka tarkoituksena on antaa valmiudet kriittiseen ajatteluun ja

kykyyn suodattaa oleellinen informaatio, esimerkiksi erottaa fakta ja fiktio toisistaan. Medialukutaitoinen osaa tulkita mediatekstejä, ääntä ja kuvaa tehdäkseen vastuullisia päätöksiä mediavalinnoista. Medialukutaitoinen on tietoinen siitä, kuinka hän itse tulkitsee mediaa. On tärkeää olla tietoinen viestimien taustalla piilevistä taloudellisista ja poliittisista intresseistä. (Varis 1998.)

Medialukutaito voidaan jakaa kolmeen osaan: tiedonhankintaan, mediasisältöjen kriittiseen tulkitsemiseen ja mediasisältöjen tuottamiseen itse. Tiedonhankinnassa tärkeintä on kyky erottaa olennainen informaatiotulvasta ja osata soveltaa informaatiota. Kriittisessä tiedonhankinnassa täytyy kyseenalaistaa näkemänsä ja kuulemansa. On huomioitava median taustalla olevat vaikuttimet ja rakenteet. Mediasisältöjä kriittisesti tulkittaessa on huomioitava median toimintamallit, havaittava piilovaikutukset, tiedostaa vallan ilmentymät sekä osata tulkita myös kuvallista viestintää, kuten kuvan luomia mielleyhtymiä ja kuvamanipulaatiota. (Nurminen 2000.)

Mediasisältöjen tuottamistaitoa pidetään myös tärkeänä osana mediakasvatusta. Yksi mediakasvatuksen tavoitteista onkin mediakompetenssin kehittäminen. Mediakompetenssin käsitteellä viitataan taitoon ymmärtää mediaa ja mediasisältöjä omien mediakokemusten kautta ja sitä tarvitaan tuotettaessa itse mediasisältöjä. (Varis 1998.) Näin ollen mediakompetenssi on laajempi ja monipuolisempi käsite kuin medialukutaito, jolla viitataan kykyyn tulkita mediasisältöjä. Mediasisältöjen tuottaminen sisältää taidon tuottaa tekstiä, kuvaa, videoita, ääntä ja muun muassa internet-sivuja. Mediakasvatuksessa tärkeässä osassa on myös tekninen osaaminen. Jotta voi tuottaa mediasisältöjä, on osattava käyttää tiettyjä välineitä ja ohjelmistoja. Mediasisältöjen tuottamistaitoja voidaan koulussa opetella tekemällä koulun omaa lehteä tai esimerkiksi kuvaamalla omia televisiouutisia. Kun oppilas itse tuottaa oman televisiouutisen, hän ymmärtää paremmin, miten mediasisällöt syntyvät. Hän ymmärtää sisällöntuottajan tekemät valinnat, kuten ketä on haastateltu, mitä haastateltavalta on kysytty ja mitkä asiat on nostettu esiin. Oppilas oivaltaa, että uutisetkin ovat toimituksellisen prosessin tulos, eikä ”ikkuna todellisuuteen” (Salokoski & Mustonen 2007, 22). Omien median sisällöntuotannon kokeilujensa kautta oppilas ymmärtää media-

esitysten tuottamisen prosessia paremmin, jolloin hän oppii myös arvioimaan kriittisesti mediasisältöjen laatua.

Mediataitojen opetus onkin osa koulujen opetussuunnitelmaa. Peruskoulussa aihe kulkee nimikkeellä media- ja viestintätaito. Aihekokonaisuuden tavoitteena on kehittää ilmaisu- ja vuorovaikutustaitoja, edistää median aseman ja merkityksen ymmärtämistä sekä kehittää median käyttötaitoja. (Opetushallitus 2004, 39.) Lukion opetussuunnitelmassa mediakasvatus kuuluu viestintä- ja mediataito -aihekokonaisuuteen (Opetushallitus 2003).

2.2 Mediakasvatuksen nykytila

Mediakasvatus ei ole kouluissa omana oppiaineenaan, vaan sitä järjestetään jokaisen opettajan oman kiinnostuksen ja motivaation mukaan. Joissakin kouluissa opettajat sisällyttävät runsaasti mediakasvatuksellisia sisältöjä omiin aineisiinsa. Jotkut lukiot muun muassa tarjoavat opiskelijoille mediaan keskittyviä valinnaisia kursseja, kuten Kupittaan lukio. On myös suuri joukko kouluja, joissa ei ole yhtään valinnaista mediakurssia. Monilla lukioilla ei ole resursseja tällaisten soveltavien kurssien järjestämiseen. (Opetusministeriö 2007, 28.)

Myös kaikilla muillakin opetusasteilla mediakasvatus on aihepiiristä kiinnostuneiden henkilöiden harteilla. Mediakasvatusta järjestetään Suomessa koulujen lisäksi nuorisotyössä, kirjastoalalla ja varhaiskasvatuksessa. Mediakasvatus-toiminnan asema toteuttajien organisaatioissa on pääosin epäselvä ja merkittävämmäksi ongelmakohtaksi mediakasvatuksen alalla nousee sen moninaisuus ja pirstaleisuus. On epäselvää kenellä on vastuu mediakasvatuksesta. (Kotilainen & Sintonen 2005, 12–13.) Mediakasvatuksen kehittämistarpeet -projektin selvityksessä tulee esille voimakas tarve kansalliseen toiminnan koordinointiin, joka edistäisi ennen kaikkea toimijoiden verkostoitumista. Alalle kaivataan tahoa, joka kokoaisi yhteen eri toimijoita, materiaaleja, tutkimusta, koulutusta ja kehittelytyötä. Mediakasvatuksen kehittämistarpeet -projekti on oikeusministeriön tilaama selvitys, jossa pyrittiin kartoittamaan keskeisiä mediakasvatusalan toimintoja Suomessa. Projektin tavoitteena oli hahmottaa mediakasvatuksen

moninaista kenttää sekä ennen kaikkea toimintaan liittyviä mahdollisuuksia ja kehittämistarpeita. Näkökulmana oli erityisesti kansalaisten medialukutaidon edistäminen.

Mediakasvatusta järjestetään lähinnä lapsille ja nuorille, esimerkiksi kouluissa, nuorisotyössä ja päiväkodeissa. Aikuisille mediakasvatusta ei järjestetä läheskään yhtä paljon, vaikka tarve sille aikuisten parissa on myös suuri. Aikuisille suunnattu mediakasvatus liittyy enimmäkseen ammattiin kouluttautumiseen, kuten esimerkiksi mediakasvatus opettajankoulutuksessa tai viestinnän ja median koulutus yliopistoissa tai ammattikorkeakouluissa.

Tätä kirjoittaessa käydään julkista keskustelua siitä, millaiseksi perusopetuksen tuntijakoa haluttaisiin jatkossa muuttaa. Mediakasvatuksen asemaa haluttaisiin parantaa perusopetuksessa lisäämällä äidinkieli ja kirjallisuus – oppiaineen nykyiseen 42 vuosiviikkotunnin vähimmäismäärään yksi vuosiviikkotunti. Äidinkielen ja kirjallisuuden opettamiseen varattua tuntimäärää painotettaisiin alakoulun opetuksessa. Opetus- ja kulttuuriministeriön esityksen mukaisella äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineeseen lisätyllä yhdellä vuosiviikkotunnilla vahvistettaisiin mediakasvatuksen opetusta 5–6 -luokilla. Tavoitteena olisi syventää oppilaiden medialukutaitoa, mediakriittisiä taitoja, sisällön tuottamista sekä osallistumista ja vaikuttamista. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2012, 36.) Mediakasvatusta tulisi painottaa jo alakoulussa. 5.–6. -luokkalaiset käyttävät eri medioita päivittäin. Oppilaiden mediataitoja tulisi kehittää mahdollisimman varhain, jotta mediakriittisyys olisi luonnollinen osa median käyttöä. On vaikeaa sanoa kuinka paljon yhdellä vuosiviikkotunnin lisäyksellä voidaan kehittää oppilaiden mediataitoja. Mediakasvatusta tulisikin integroida osaksi eri oppiaineita. Tämä edellyttäisi aineopettajien yhteistyötä mediakasvatuksen toteuttamiseksi. Yhden vuosiviikkotunnin lisäyksellä halutaan kehittää oppilaiden mediataitoja. Opettajien tulisi saada ohjausta mediataitojen kehittämiseen, jotta vuosiviikkotunnin lisäyksestä olisi jotain hyötyä. Harvoissa alakouluissa on erillisiä mediaopettajia, eikä kaikkien opettajien koulutukseen ole sisältynyt mediakasvatuksellista sisältöä.

Varsinaisia mediaopettajia ei kouluteta, koska media ei ole kouluissa omana oppiaineena. Luokanopettajakoulutusohjelmissa mediakasvatusta opetetaan

vaihtelevasti. Mediakasvattajat toivovatkin koulutusmahdollisuuksien parantamista. Myös alan kouluttajakoulutus nähdään tarpeellisenä. Toisaalta myös alan pätevistä kouluttajista on pulaa. Tarvetta alan opettajien täydennyskoulutukseen ovat tuoneet perusopetuksen ja lukion opetussuunnitelman perusteiden mediakasvatuksen aihekokonaisuudet sekä median lukiodiplomi, joka käynnistyi syksyllä 2004. (Kotilainen & Sintonen 2005.) Esittelen lukion mediadiplomin tarkemmin luvussa 2.4. Jotta opettajien pedagogiset valmiudet mediakasvatuksessa olisivat ajan tasalla, tulisi kehittää opettajien perus- ja jatkokoulutusta edistämällä opettajien, yliopistojen ja muiden toimijoiden välistä verkostoitumista. Teknisen osaamisen lisäksi pitäisi kiinnittää huomiota opettajien pedagogisiin ja metodisiin taitoihin. Mediataitojen opetus vaatii yhteistyötä opettajien ja oppiaineiden välillä, johon tiivistähtisessä kurssimuotoisessa jaksotetussa lukio-opiskelussa ei useinkaan ole mahdollisuuksia. Siksi pedagogisen koulutuksen saanut medianomi tai media-assistentti voisi toimia opettajan hyödyllisenä työparina avustamassa erityisesti laitteiden teknisessä käytössä. (Opetusministeriö 2007, 30.)

Opetusministeriön Mediamuffinssi-hanke¹ ja Suomen Opettajaksi Opiskelevien Liitto SOOL toteuttivat luokanopettaja- ja lastentarhanopettajaopiskelijoille kyselyn, joka kartoitti nykyistä mediakasvatuksen tilaa opettajien koulutuksissa. Lähes 80 prosenttia loppuvaiheen opiskelijoista koki, ettei opintoihin sisältynyt tarpeeksi mediakasvatusta. Kuitenkin kyselyyn vastanneista 95 prosenttia koki mediakasvatuksen tärkeäksi, ja mediakasvatussisältöjen olevan olennainen osa opettajan opintoja. (Alanen 2007, 9–14.) Toisaalta vain harva luokanopettaja valitsee mediakasvatuksen erikoistumisalakseen juuri sen takia, ettei se ole koulussa varsinainen oppiaine (Nissilä 2011, 16–19).

Mediakasvatuksen käsite on myös monimuotoinen ja se voi tarkoittaa kaikkea tietokoneen käyttötaidoista kriittiseen medialukutaitoon (Yle Uutiset 2011). Kouluissa ja oppilaitoksissa on painotettu liikaa tekniikkaa sen sijaan, että olisi taitoa käyttää laitteita pedagogisesti oikein (Nissilä 2011, 16–19). Kouluissa mediakasvatuksen haaste on usein se, että median tai verkon käytön uskotaan

¹ Mediamuffinssi-hankkeen tavoitteena on pienten lasten ja heidän kanssaan toimivien aikuisten mediataitojen kohentaminen.

riittävän mediatietoisuuden ja -kriittisyyden kasvuun. Median käyttäminen on hyvä lähtökohta mediakasvatukselle, mutta kasvatus vaatii aina myös syvällisempää tarkastelua ja syy-seuraussuhteiden selvittämistä. (Huttunen & Viherä 2010, 12.)

2.3 Mediakasvatus lukiossa

Lukion opetussuunnitelmien perusteisiin mediakasvatus tuli vuonna 2003 ja opetussuunnitelma otettiin käyttöön elokuussa 2005. Viestintä- ja mediaosaaminen on yksi kuudesta kaikille lukioille yhteisistä aihekokonaisuuksista. Lukion opetussuunnitelman perusteissa on määritelty viestintä- ja mediaosaamisen tavoitteet ja ne tunnustavat median keskeisen aseman yhteiskunnassa ja opiskelijoiden elämässä. (Opetusministeriö 2007, 28.) Lukion viestintä- ja mediaosaamisen tavoitteet on opetussuunnitelmassa määritelty seuraavasti:

Lukio-opetuksen tulee tarjota opiskelijalle opetusta ja toimintamuotoja, joiden avulla hän syventää ymmärrystään median keskeisestä asemasta ja merkityksestä kulttuurissamme. Lukion tulee vahvistaa opiskelijan aktiivista suhdetta mediaan ja valmiutta vuorovaikutukseen sekä yhteistyötä paikallisen/alueellisen median kanssa. Opiskelijaa ohjataan ymmärtämään mediavaikutuksia, median roolia viihdyttäjänä ja elämysten antajana, tiedon välittäjänä ja yhteiskunnallisena vaikuttajana, käyttäytymismallien ja yhteisöllisyyden kokemusten tarjoajana sekä maailman- ja minäkuva muokkaajana. Opiskelija havainnoi ja erittelee kriittisesti median kuvaaman maailman suhdetta todellisuuteen. Opiskelija oppii huolehtimaan yksityisyyden suojastaan, turvallisuudestaan ja tietoturvastaan liikkuesaan mediaympäristöissä. (Opetushallitus 2003, 29.)

Koulukohtaisissa opetussuunnitelmissa erot viestintä- ja mediaosaamisen tavoitteiden toteuttamisessa ovat suuret. Joissain lukioissa opetussuunnitelmat on laadittu voimakkaasti mediakasvatusta painottaviksi, mutta on myös lukioita, joissa mediakasvatus on jäänyt yksittäisen opettajan henkilökohtaisen kiinnostuksen varaan. (Opetusministeriö 2007, 28.)

Mediakasvatuksen sovittaminen koulun arkeen voi olla hankalaa ja median liittäminen oppiaineisiin työlästä. Opettajilla ei ole välttämättä käytössään riittävästi materiaaleja eikä välineitä. Kaikilla opettajalla ei ole esimerkiksi lainkaan omaa tietokonetta työkäytössä. Opetussuunnitelmien mediakasvatukselliset tavoitteet tulisi kuitenkin täyttää kouluissa. Opettajat toivovatkin mediakasvatuk-

sen tavoitteiden tarkentamista eri luokka-asteilla ja selkeämpää ohjeistusta mediakasvatuksen liittämistä eri oppiaineisiin. Opettajien valmiudet media-aiheiden opettamiseen vaihtelevat suuresti. Osa opettajista valmistuu opiskelematta lainkaan mediakasvatuksellisia sisältöjä, kun osalla opettajista on taas suoritettuna laajoja kokonaisuuksia aiheesta. Osa on työn ohessa suorittanut mediakasvatuksen kursseja tai saanut täydennyskoulutusta. Valtaosalla opettajista ei kuitenkaan ole minkäänlaista mediakasvatuskoulutusta. (MLL 2012.) Erityisesti vanhemmilla opettajilla voi olla vaikeuksia uuden tekniikan hallitsemisessa ja soveltamisessa opetuskäytössä. Sukupolviero on selkeästi havaittavissa. Nuoret opettajat ovat jo koulutuksensa aikana tutustuneet uuden tekniikan tuomiin mahdollisuuksiin opetuksessa. (Yle Uutiset 2011.)

Mediakasvatuksellisia sisältöjä on lähes kaikissa oppiaineissa, mutta äidinkieli ja kirjallisuus, kuvataide sekä historia ja yhteiskuntaoppi käsittelevät eniten aihepiiriä. Esimerkiksi äidinkielessä ja kirjallisuudessa käsitellään nykyisin runsaasti myös visuaalisia media-aineistoja perinteisen kirjallisen materiaalin lisäksi. (Opetusministeriö 2007, 28.) Ei kuitenkaan ole erikseen määritelty, missä oppiaineessa ja miten mediakasvatusta toteutetaan. Toteuttaminen riippuukin näin ollen pitkälti opettajan osaamisesta ja motivaatiosta. (Huttunen & Viherä 2010, 14.)

Lukion mediakasvatuksella pyritään antamaan opiskelijoille riittävät tieto- ja viestintätekniikan, kriittisen tiedonhallinnan ja viestinnän taidot. Jos nämä mediakasvatuksen tavoitteet saavutetaan, voidaan puhua viestintäsivistyksestä, joka on olennainen osa nykyajan lukiolaisen yleissivistystä. Erityisesti tärkeitä taitoja ovat medioiden käyttö ja tuntemus uusissa työ- ja oppimisympäristöissä. Näin ollen mediakursseilla tulisi opetella mediatekstien tulkintaa ja tuottamista. Jotta lukiolainen voisi tutustua monipuolisesti mediamaailman eri osa-alueisiin, tulisi mediakasvatuksellisia sisältöjä olla eri oppiaineiden kursseilla. Kursseilla tulisi konkreettisen tekemisen kautta pyrkiä ymmärtämään mediamaailman monet tasot, jotta opiskelijat saisivat valmiuksia innovaatioyhteiskunnassa elämiseen. (Opetusministeriö 2007, 28.)

Jotta viestintä- ja mediaosaamisen aihekokonaisuus olisi selkeänä osana lukio-opintoja, tulisi koulukohtaisissa opetussuunnitelmissa määritellä selkeästi eri aineiden ja kurssien vastuualueet. Lukiolaisen mediatietojen ja -taitojen minimitasojen määrittely helpottaisi koulukohtaisten opetussuunnitelmien muokkaamista mediakasvatusta tukeviksi kokonaisuuksiksi. Näin varmistettaisiin, ettei kukaan oppilas jäisi ilman oleellista viestintäsivistystä. On myös tärkeää, että lukioden viestintä- ja informaatiotekniikka on ajan tasalla. Jos opiskelijalla ei ole käytössään asianmukaisia teknisiä laitteita, on nykyaikaisen median vaatimia tietoja ja taitoja mahdotonta saavuttaa. (Opetusministeriö 2007, 30.)

2.4 Lukion mediadiplomi

Lukiolaisten viestintätaitojen edistämiseksi on otettu käyttöön mediadiplomi. Opetushallitus on kehittänyt lukiodiplomit edistämään taito- ja taideosaamista. Diplomien avulla opiskelija voi antaa erityisen näytön harrastuneisuudestaan. (Opetusministeriö 2007, 29.) Opetushallitus määrittelee oppiaineittain valtakunnalliset lukiodiplomin suorittamisen ehdot, arviointikriteerit ja todistuksen muodon. Eri oppiaineiden lukiodiplomin suorittamisen ehdot vaihtelevat, mutta kaikkiin liittyy pitkäkestoinen näyttö. Lukiodiplomien suoritusohjeiden noudattaminen on jokaisen lukion vastuulla ja myös todistuksen antaa lukio. Lukiodiplomin suorittamisen järjestäminen on lukiolle vapaaehtoista ja sen suorittaminen on opiskelijalle vapaaehtoista. Median lisäksi lukiodiplomeja voi suorittaa kotitaloudessa, kuvataiteessa, käsityössä, liikunnassa, musiikissa, tanssissa ja teatterissa. (Opetushallitus 2011a, 3.)

Uusimpana mukaan tullutta mediadiplomia suoritetaan jo monissa, ainakin mediaa painottavissa lukioissa, kuten Kupittaa lukiossa (Opetusministeriö 2007, 29). Median lukiodiplomin tavoitteena on edistää opiskelijan viestintäsivistystä ja erilaisten viestintätaitojen hallintaa, joita tietoyhteiskunnassa tarvitaan. Diplomin suorittajalta vaaditaan monipuolista tietämystä mediasta, viestien tulkinnan taitoa, median toimintaympäristön hahmottamista sekä välineiden hallintaa. Median lukiodiplomi edistää eri oppiaineiden yhteistyötä ja tukee viestintä ja me-

diaosaaminen -aihekokonaisuuden toteutumista. Median lukiodiplomia suorittaville opiskelijoille lukiodiplomi voidaan nähdä myös valmentautumisena työelämään. Opiskelija voi hyödyntää lukiodiplomia myös jatko-opinnoissaan. (Opetushallitus 2011b, 4.)

Median lukiodiplomin pohjana on opiskelijan lukioaikana suoritettava vähintään neljä mediaan liittyvää syventävää tai soveltavaa kurssia, joiden jälkeen suoritetaan lukiodiplomikurssi. Lukio määrittelee omassa opetussuunnitelmassaan ne kurssit, jotka sopivat mediadiplomin pohjakursseiksi. Lukion on huolehdittava, että mediadiplomin opiskelun tavoitteet toteutuvat. (Opetushallitus 2011b, 4.) Mediapainotteisissa lukioissa, kuten Kupittaaan lukiossa, median lukiodiplomin suorittamiseen soveltuvia kursseja on valittavana useita. Esittelen kurssit tarkemmin luvussa 3.1.

Kun opiskelija ryhtyy tekemään lukiodiplomityötään, täytyy hänen tehdä työsuunnitelma, jonka opettaja hyväksyy. Työsuunnitelmassa rajataan selkeästi diplomityön laajuus ja ajankäyttö käytettävän viestintävälineen mukaan. Työ tehdään valmiiksi lukion lukiodiplomikurssin aikana. (Opetushallitus 2011b, 5.) Mediadiplomiin kuuluu oppimispäiväkirja ja päättötyö. Päättötyössä opiskelijan tulisi osoittaa valitsemansa viestintävälineen teknistä ja ilmaisullista hallintaa. Päättötyö voi olla esimerkiksi lehtityö, multimediaesitys, videotyö, radio- tai televisiotyö. Opiskelijan tulisi hallita mediatuotteen tekoprosessin kokonaisuus sekä taito työskennellä sekä yksin että ryhmässä. Päättötyö sisältää aina kirjallisen osuuden, jossa opiskelija pohtii ja reflektoi omaa työtään ja sen suhdetta mediamailmaan. Mediadiplomin arvioi kaksi arvioijaa kuten muissakin diplomeissa: oma opettaja ja ulkopuolinen arvioija, esimerkiksi median ammattilainen. (Opetusministeriö 2007, 29.)

Arvioinnissa kiinnitetään huomiota mediailmaisuuksiin. Arvioitavana on opiskelijan kyky valita ja tehdä kiinnostavaa sisältöä päättötyöhön. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota myös käytetyn tekniikan ja ilmaisun sopivuutta työhön, tekijän tavoitteiden välittymistä kohderyhmälle sekä työn mielenkiintoisuutta sekä vaikuttavuutta. Toisena tärkeänä arviointikriteerinä mediadiplomityössä on mediakritiikki. Arvioinnissa katsotaan opiskelijan kykyä tarkastella mediaa yhteiskunnalli-

sesta, taloudellisesta ja kulttuurisesta näkökulmasta. Huomioon otetaan käytettyjen lähteiden relevanssi ja monipuolisuus sekä kriittisen valikoinnin, tulkinnan ja arvioinnin taidot. Muita arviointiin vaikuttavia asioita ovat muun muassa opiskelijan kyky arvioida itseään median tuottajana ja vastaanottajana, viestinnän peruskäsitteiden hallinta, välineiden historia ja kehitys, mediaympäristön hahmottaminen ja tekijänoikeudelliset asiat. (Opetushallitus 2011b, 6.)

Osassa lukiodiplomeista, kuten mediadiplomissa, on vuosittain vaihtuvat valtakunnalliset tehtävät, ja ne ovat käytettävissä aina loppukeväästä (Opetushallitus 2011a, 3). Median lukiodiplomin yhteiset tehtävät vuosina 2011–2012 liittyvät sosiaaliseen mediaan sekä mainontaan ja vastamainontaan. Opiskelijoiden tulee toteuttaa median lukiodiplomi, jossa tarkastellaan, perehdytään ja arvioidaan sosiaalista mediaa yhteiskunnallisen vaikuttamisen tai yhteisöllisyyden näkökulmasta. Toisena vaihtoehtona on toteuttaa median lukiodiplomi, jossa tutkitaan mainonnan ja vastamainonnan vaikuttamisen keinoja, tekniikoita ja strategioita. Kolmantena vaihtoehtona on valita vapaasti lukiodiplomin aihe. Kaikkiin tehtävävaihtoehtoihin kuuluu kirjallinen osio. Siinä oppilaan tulee pohtia ja reflektoida omaa lukiodiplomityötään. (Opetushallitus 2011c, 3.)

Opetusministeriön teettämän selvityksen mukaan koulujen valmiuksia diplomikurssien järjestämisessä tulisi lisätä ja samalla kehittää koko lukiodiplomijärjestelmää. Mediadiplomien merkittävyys ja hyöty esimerkiksi jatko-opintoihin hakeutuessa tulisi selvittää. (Opetusministeriö 2007, 30.)

3 KUPITTAAN LUKIO

3.1 Kupittaaan lukion informaatioteknologian ja median erikoislinja

Kupittaaan ICT-lukio sijaitsee Turussa Kupittaaan kaupunginosassa. Kupittaaan ICT-lukio on opetusministeriön hyväksymä valtakunnallinen erityislukio. Koulussa on informaatioteknologian ja median erikoislinja. Erikoislinja on alkanut vuonna 2000 ja se toimii vuorovaikutuksessa korkeakoulujen ja työelämän kanssa. Kupittaaan lukio tekee yhteistyötä turkulaisten yritysten, kuten Ylen ja Turun Sanomien kanssa. Yhteistyökumppaneiden kanssa opiskelijat voivat suorittaa harjoitteluja. (Kupittaaan lukio.) Lukiossa opiskelee vuosittain noin 360 oppilaista, joista 90 käy informaatioteknologian ja median erikoislinjaa (Wikipedia).

Informaatioteknologian-linjalla (IT) on valittavissa erilaisia kursseja, kuten tietorakenteet, tiedonhallinta ja erilaiset ohjelmoinnin kurssit. Digitaalisen viestinnän (CT) puolella oppilaat voivat valita seitsemästä erilaisesta mediakurssista.

1. Digitaalinen viestintä 1
2. Digitaalinen viestintä 2
3. Kuvaviestintä
4. Valokuvakurssi
5. Elokuvakurssi
6. Koulun lehden toimittaminen
7. Mediadiplomi

Digitaalinen viestintä 1 -kurssilla tutustutaan sanomalehden, television ja radion digitaaliseen toimintaympäristöön sekä opitaan median tärkeimmät digitaaliset laitteet ja ohjelmat. Digitaalinen viestintä 2 -kurssilla perehdytään syvemmin yhteen digitaalisen median osa-alueeseen. Tästä osa-alueesta tehdään projektityö. Tämä kurssi edellyttää Digitaalinen viestintä 1:n suorittamista. (Kupittaaan lukio.)

Kuvaviestinnän kurssilla käydään läpi graafisen suunnittelun perusteita ja pohditaan kuvan roolia joukkotiedotuksessa. Valokuvauskurssilla tutustutaan valokuvaajan ammattiin sekä valokuvauksen historiaan ja nykyhetkeen. Kurssilla tehdään erilaisia kuvausharjoituksia ja tutustutaan pimiötyöskentelyyn. Elokuva-kurssilla tutustutaan elokuvan historiaan ja lajityyppeihin. Kurssilla opiskellaan elokuvan kieltä, ilmaisukeinoja ja tekniikka ja tehdään omia kuvaus- ja editointikokeiluja. Koulun lehden toimittaminen -kurssilla toimitetaan koulun kahdesti vuodessa ilmestyvää Möykky-lehteä. Oppilaat kirjoittavat lehtijutut, kuvaavat ja suunnittelevat taiton. Printtiversioiden lisäksi julkaistaan jatkuvasti päivittyvää Verkko-Möykkyä:

<http://magazinefactory.edu.fi/magazines/verkkomoykky/?str=40>.

Suoritettuaan Digitaalinen viestintä 1 -kurssin sekä vähintään kolme muuta mediakurssia opiskelija voi osallistua Mediadiplomi-kurssille. Tavoitteena on edistää viestintäsivistystä ja erilaisten viestintätaitojen hallintaa. Diplomikurssin aikana viimeistellään päättötyö, kirjoitetaan mediaelämäkerta ja kootaan oppimispäiväkirja näytteineen. (Kupittaa lukio.)

3.2 Digitaalinen viestintä 2 –mediakasvatuskurssi

Merkittävänä osana tutkielmaani kuuluu työparini Katariina Vainosen kanssa tekemä kehittämishanke Kupittaa lukion Digitaalinen viestintä 2 (CT2)-mediakasvatuskurssille. Kurssi järjestettiin 7.2.–30.3.2011. Otimme työparini kanssa alkuvuonna 2011 yhteyttä Kupittaa lukion mediaopettajaan ja tiedustelimme mahdollisuutta tehdä opinnäytetyötä osana jotakin mediakurssia. Mediaopettaja kertoi keväällä järjestettävän ensimmäistä kertaa Digitaalinen viestintä 2 -kurssin, johon voisimme tulla mukaan. CT2-kurssilla jokainen oppilas tuottaa itsenäisesti jonkin mediatuotteen.

Meillä oli työparini kanssa omat roolimme kehittämishankkeessa. Työparillani oli enemmänkin tutkijan ja arvioijan rooli. Oma roolini oli kehittää mediakasvatusta tunneilla. Olin läsnä kaikilla tunneilla ja tuin ja autoin oppilaita kurssin aikana

heränneissä kysymyksissä. Ohjasin töitä eteenpäin ja pyrin pitämään motivaatiota yllä, jotta jokainen ryhmä saisi työnsä valmiiksi.

CT2-kurssin aloitti kahdeksan opiskelijaa. Kaikki kurssin oppilaat kävivät IC-painotteista linjaa. Ennen kurssia jokainen oppilas oli suorittanut digitaalinen viestintä 1 -kurssin, jossa tutustuttiin sanomalehden, television ja radion digitaaliseen toimintaympäristöön sekä tärkeimpiin digitaalisiin laitteisiin ja ohjelmiin. Oppilailla oli hyvä pohjatieto digitaalisen median perusasioita, joten tällä kurssilla voitiin syventää jo opittuja taitoja. CT2-kurssin tunnit järjestettiin tietokonehuoneessa Turku Science Parkin ICT-talossa. Tietokoneiden lisäksi oppilailla on käytössä välineitä mediatuotteiden tekoon, kuten pieniä videokameroita, zoom-äänitallentimia ja Adoben InDesign taitto-ohjelma. Tekniset puitteet kurssin järjestämiseen olivat hyvät.

Mediaopettaja kertoi ennen kurssin alkua, että oppilaiden motivaatio on vähäinen mediakursseja kohtaa. Tämä oli havaittavissa myös CT2-kurssin alussa. Pyrimmekin työparini kanssa miettimään erilaisia ratkaisuja, joilla oppilaiden motivaatio saataisiin heräämään ja kestäämään kurssin ajan. Kurssin aloittaneista kahdeksasta oppilaasta kolme jättäytyi pois kurssin aikana motivaation puutteen tai muiden henkilökohtaisten syiden takia.

Oppilaat saivat itse valita, tekevätkö kurssityönään yhden lehden numeron, radio-ohjelma vai television makasiiniohjelman. Alun perin kurssilla oli tarkoitus, että jokainen oppilas tekee yksin oman mediatuotteen. Työparini kanssa päädyimme kuitenkin siihen ratkaisuun, että oppilaat saavat valita, toimivatko yksin vai ryhmissä. Tällä tavoin pyrimme varmistamaan, ettei työskentelytapa ainaakaan heikentäisi kiinnostusta kurssia kohtaan. Toinen peruste ryhmätyön sallimiseen oli se, että työelämässä mediatuotteita harvemmin tehdään kokonaan yksin.

Kurssi oli hyvin vapaamuotoinen. Oppilaat saivat itse valita kenen kanssa työskentelevät, minkä välineen valitsevat ja mitä aihepiiriä mediatuote käsittelee. Ensimmäisillä tunneilla esittelimme työparini kanssa eri välineiden mahdollisuuksia, mutta sen jälkeen tunneilla ei ollut lainkaan luentoja. Kurssi oli alun

perinkin suunniteltu luennottomaksi, joten emme työparini kanssa vaikuttaneet itse kurssin rakenteeseen. Siihenkin olisi varmasti ollut mahdollista puuttua, jos olisimme näin halunneet.

Oppitunteja oli kolme kertaa viikossa kahden tunnin ajan. Ensimmäisillä tunneilla läsnäolo oli pakollinen, mutta kurssin edetessä tiedonhankintaa, haastatteluja ja editointia sai tehdä itsenäisesti ilman läsnäoloa tunneilla. Kun oppilaat saivat suunnitelmansa valmiiksi, he saivat toteuttaa sitä täysin itsenäisesti. Ehtona kurssin suorittamiselle oli, että kurssin viimeisellä tunnilla jokainen esittelee valmiin mediatuotteen.

Kurssin alussa lähes kaikki oppilaat halusivat tehdä oman lehden. Se nähtiin helpoimpana ja nopeimpana tehdä. Työparini kanssa rohkaisimme kokeilemaan myös muita mediavälineitä. Olimme iloisia siitä, että lopulta kaikista kurssilla mahdollista mediavälineistä saatiin valmis mediatuote. Oppilaat saivat itse valita kenen kanssa työskentelevät ja ryhmät muodostuivatkin pitkälti sen mukaan, minkä mediavälineen kukin halusi valita. Kurssilla syntyi kaksi ryhmätyötä ja kaksi yksilötyötä. Molemmat yksilötyöt olivat teemalehtiä. Toinen lehti oli suunnattu tietokonepelien pelaajille ja toisen lehden kohderyhmänä olivat alakoulu-laiset pojat. Ryhmätöinä syntyi raskaamman musiikin ystävien radio-ohjelma sekä laskettelijoille suunnattu televisio-ohjelma ”Skimba-tv”.

Lehden piti sisältää pääkirjoitus ja neljä noin 2500 merkin juttua tai useampi pieni juttu. Sivuja tuli olla neljästä kahdeksaan. Oppilaat taittoivat lehdet itse InDesign-ohjelmalla ja suunnittelivat myös lehtiin sopivat kannet. Oppilaiden oli mietittävä juttuihin hyvät otsikot ja väliotsikot. Tärkeää oli myös löytää sopivat haastateltavat ja laatia hyvät haastattelukysymykset. Oppilas myös itse kuvitti juttunsa ja mietti sopivat kuvatekstit.

Tietokonepeleistä kiinnostuneille suunnatussa Digi-Turku -lehdessä oli pääkirjoituksen lisäksi neljä eri aiheista juttua. Ensimmäinen juttu ”Pelaajien Turku” oli reportaasimainen kokonaisuus, jossa käsiteltiin turkulaisia tietokonepelikauppoja. Toinen juttu ”Lomamatka Tamrieliin” oli peliarvostelu, joka oli toteutettu oivaltavasti lomakohde-esittelyn tyyliin. Kolmas juttu ”Pelit+koulu=katastrofi?” käsit-

teli oppilaiden tietokonepelaamista. Oppilas haastatteli juttuun useampaa koulun opettajaa ja kyseli heidän mielipiteitään oppilaiden pelaamisesta ja sen vaikutuksesta koulumenestykseen. Neljäntenä juttuna lehdessä oli ”Tiimi tuotteen takana”, joka käsitteli tietokonepelien tekemistä. Tässä jutussa oppilas haastatteli erästä pelin tekijää.

Toinen kurssilla tehty lehti ”Pikku-Mara” oli suunnattu alakoululaisille pojille. Tekijä oli suunnittelut lehdelle hienon kannen. Lehdessä oli pääkirjoituksen lisäksi neljä juttua. Ensimmäinen juttu ”Koukuttavat nettipelit” käsitteli nimensä mukaisesti nettipelien maailmaa. Juttuun oli haastateltu kolmea alakoululaista poikaa. Toisessa lehden jutussa esiteltiin erilaisia välituntipelejä. Tämän jutun tekijä kuvitti tikku-ukko piirroksilla erilaisista peleistä. Kolmas juttu kertoi geokätköilystä. Tämä juttu oli pitkälti tehty internetistä saatujen tietojen perusteella, eikä juttuun oltu haastateltu ketään. Lehden viimeinen juttu ”Lego-life” oli kolumnimaisesti kirjoitettu juttu legoista. Jutun tekijä oli ottanut kuvan legoista ja lisännyt juttuun myös faktalaatikon. Molemmissa lehdissä kohderyhmä oli otettu huomioon. Kaikki jutut käsittelivät kohderyhmää kiinnostavia asioita ja jutut olivat erilaisia.

Television makasiiniohjelma tuli olla noin 12 minuuttinen kokonaisuus, johon tuli sisällyttää eri elementtejä, kuten spiikejä ja haastatteluja. Televisiotyönä kurssilla valmistui ”Skimba-tv” (<http://www.youtube.com/watch?v=rAQYEkMzcAg>). Laskuttelijoille suunnatussa televisio-ohjelmassa oli erilaisia elementtejä, kuten spiikejä sekä laskettelijoiden ja välinevuokraamon työntekijän haastatteluita.

Radiotyönä kurssilla valmistui ”Äijä-radio”. Radio-ohjelman pituus tuli olla vähintään kymmenen minuuttia, ja sen tuli sisältää erilaisia elementtejä, kuten juontoja, haastattelu, puffi ja musiikkia. Oppilaiden ”Äijä-radioon” oli sisällytetty monia elementtejä. Tämän radio-ohjelman kohderyhmäksi oppilaat valitsivat ikäisensä lukiolaiset nuoret. Radio-ohjelma sisälsi juontoja muun muassa kouluruuasta, levyarvion, puffin, sketsin ja vartijan haastattelun.

Oppilaiden mediatuotteiden välinen tasoero oli huomattava. Oli selvästi nähtävissä, että toiset olivat käyttäneet aikaa työn tekemiseen paljon enemmän kuin toiset. Toisista mediatuotteista näki, että niihin oli todella panostettu. Oppilaat

olivat miettineet juttuun sopivia haastateltavia ja tehneet huolellista taustatyötä. Kuvia ja kuvausta oli mietitty ja työn viimeistelyyn oli käytetty aikaa. Mediatuotteiden joukossa oli myös juttuja, jotka oli otettu lähes suoraan internetistä, eikä jutuissa ollut lainkaan haastateltavia, vaikka juuri haastatteluiden merkitystä painotettiin tunneilla. Omien mediatuotteita tehdessä oppilaat oppivat erottamaan eri medioiden elementtejä ja sisältöjä. Näin ollen katsoessaan, lukiessa tai kuunnellessaan seuraavaksi jotakin digitaalista mediaa oppilas voi suhtautua siihen analysoivammin ja kriittisemmin. Oppilaiden ymmärrys median toiminnasta kasvoi ja samalla heidän medialukutaitonsa kehittyi.

Autoin oppilaita aina, kun heillä heräsi kysymyksiä mediatuotteen tekoprosessin eri vaiheissa. Alussa pohdimme mediavälineen valintaa ja minkälaisia sisältöjä niihin voi tuottaa. Tärkeää oli myös hahmottaa oppilaille koko ohjelman rakennetta. Pohdimme yhdessä sopivia haastateltavia ja hyviä haastattelukysymyksiä. Oppilaiden tuli kuitenkin itse kontaktoida haastateltavia ja sopia haastatteluaikat ja paikat. Mediatuotteiden ohjaaminen oli mielenkiintoista. Pystyin hyvin hyödyntämään omaa koulutustani ja kokemuksiani mediatuotteen koko tekoprosessista. Olen opinnoissani tehnyt radio-ohjelmia, televisio-ohjelmia ja dokumentteja sekä kirjoittanut juttuja verkkolehteen. Olen tehnyt jokaisen mediatuotteen aikoinaan ensimmäisen kerran ja kohdannut samoja haasteita kuin CT2-kurssin oppilaat. Pystyin auttamaan oppilaita tekoprosessin eri vaiheissa ja vastaamaan kysymyksiin oman konkreettisen kokemukseni avulla. Monimedia-toimittajan koulutukseni sopi mainiosti CT2-kurssiin.

Kurssin aikana oppilaille järjestettiin vierailut eri medioihin, jotta oppilaat näkisivät, miten mediasisältöjä oikeasti luodaan. Vierailujen uskottiin innostavan oppilaita myös omien mediatuotteiden teossa. Radion tekoon kävimme tutustumassa Turun paikallisradiossa Radio Sadassa. Radio Sadan toimituspäällikkö Marianne Holmström kertoi oppilaille radio-ohjelman rakenteesta. Oppilaat saivat esittää kysymyksiä radio-ohjelman tekemisestä. Tutustuimme toimituksen tiloihin ja kävimme lähetysstudioissa, jossa radiojuontaja Iku Viitanen kertoi lähetyksen tekemisestä ja juontamisesta. Oppilaat kyselivät myös juontajalta vinkkejä omien juontojensa tekoon. Lehden tekemiseen tutustuimme verkkolehti Tutkan

toimituksessa. Tutka on Turun ammattikorkeakoulun medianomiopiskelijoiden toimittama verkkojulkaisu. Tutkan päätoimittaja Pär Landor kertoi oppilaille, mistä juttuideat syntyvät ja esitteli toimituksen tiloja. Televisio-ohjelman tekoon oppilaat pääsivät tutustumaan Turku Tv:lle. Oppilaat seurasivat, miten makasiiniohjelma Intoa! tehdään. Menimme oppilaiden kanssa kuvauspaikalle, jossa juontajat Iris Silander ja Eero Karisalmi ottivat myös oppilaat mukaan ohjelmaan. Oppilaat vaikuttivat innostuneilta vierailuista. Seuraavilla oppitunneilla oli havaittavissa uutta motivaatiota omien mediatuotteiden teossa. Vierailut paikallisiin toimituksiin oli helppo järjestää. Opettajien kannattaakin miettiä, voisiko vierailu oikeaan toimitukseen motivoida oppilaita ja virkistää mediakasvatustunteja.

3.3 Ongelmaperustainen oppiminen osana mediakurssia

CT2-kurssi poikkeaa rakenteeltaan muista Kupittaaan lukion kursseista. Aihekokonaisuuksia ei esitelty tunneilla opettajavetoisesti eikä luentoja ollut lainkaan. Oma roolini kurssilla oli olla ohjaajana enemmänkin kuin opettajana. Emme työparini kanssa antaneet valmiita vastauksia vaan autoimme niiden löytämisessä. Oppilaiden piti tehdä itse omat valintansa ja ratkaisunsa. En ole opiskellut pedagogiikkaa vaan toimin tunnilla medianomiopiskelijana. Kurssilla ei ollut tarkoituksena noudattaa tiettyä pedagogista linjaa, vaan pedagogiset ratkaisut tulivat vaistomaisesti käytännönläheisen kurssin aikana. Kurssissa on kuitenkin havaittavissa piirteitä ongelmaperustaisesta oppimisesta (Problem-based Learning, PBL).

Ongelmakeskeinen oppiminen pohjautuu ajatukselle oppimisen tilannesidonnaisuudesta. Ajatuksena on, että opittavalle sisällölle saavutetaan parempi käyttöarvo, mikäli oppiminen tapahtuu aitoja tosielämän ongelmia ratkomalla aiheen pelkän teoreettisen käsittelyn sijaan. (Capon & Kuhn 2004, 61–79.) Ongelmaperustaisessa oppimisessä opetus järjestetään pääosin ryhmätyöskentelynä, jolloin oppimisessä korostuvat ryhmäprosessit ja yhteisiin tavoitteisiin sitoutuminen. Ongelmien perustana ovat tilanteet, joita alan ammattilainen kohtaa joka-

päiväisessä työssään. Ongelma voi olla lähtökohtatilanne tai tapaus, johon pyritään tuottamaan ratkaisu oppimisen ja tiedonhankinnan kautta. (Poikela S. & Poikela E. 1997, 24–26.)

PBL ei ole yleisesti opiskelumetodina lukioissa, vaan sitä käytetään enemmänkin yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa. Erityisesti ongelmaperustaista oppimista hyödynnetään lääketieteen ja hoitotyön opiskelussa (Tiittanen 2010). Ongelmaperustaista oppimista voisi soveltaa myös lukiokursseihin. Se tuntui sopivan ainakin CT2-kurssiin, koska oppilaat olivat jo käyneet CT1-kurssin, jossa opiskeltiin digitaalisen viestinnän perusasiat. CT2-kurssilla jokaisen oppilaan tuli keksiä itse juttuideansa ja miettiä sopivat haastateltavat. Näitä samoja asioita toimittajat pohtivat jokapäiväisessä työssään. CT2-kursilla oppilailla ei ollut selvittävänäan erityistä ongelmaa, vaan heidän tuli omien ratkaisujensa ja tiedonhankinnan kautta saada aikaiseksi valmis mediatuote.

Ongelmaperustaisessa pedagogiikassa opettajan rooli muuttuu tiedonjakajasta ja auktoriteetista oppimisen ohjaajaksi, tukijaksi ja resurssiksi (Poikela S. 2003, 35). Oman roolini kurssilla miellän nimenomaan tueksi ja työn ohjaajaksi. Auttajan rooli tuli luonnollisesti, koska minulla ei ole opettajankoulusta. Hyödynsin omaa käytännönkokemusta toimitustyöstä ja mediatuotteiden tekoprosessista.

PBL:n vahvuutena nähdään työelämlähtöisyys. Työelämlähtöisyyttä on mielestäni hyvä hyödyntää jo lukio-opetuksessa. Osa siirtyy lukiosta suoraan työelämään ja jatko-opiskeluissa saatetaan hyödyntää ongelmaperustaista oppimista, joten on hyvä, että lukiossa saadaan jo viitteitä tämän tyyppisestä oppimisesta.

Ongelmaperustaisessa oppimisessa on paljon samoja piirteitä myös muiden pedagogisten mallien, kuten tutkivan oppimisen sekä yhteistoiminnallisen ja yhdessäoppimisen, kanssa. Tutkivalla oppimisella viitataan oppimiseen, jossa tietoja ei omaksuta valmiina opettajalta tai oppikirjasta, vaan oppilas ohjaa omaa oppimistaan asettamalla ongelmia, muodostamalla omia käsityksiään ja selityksiään sekä hakemalla tietoa itsenäisesti ja rakentelemalla näin syntyneestä tiedosta laajempia kokonaisuuksia. Opettajalla on tärkeä tehtävä toimia tämän prosessin ohjaajana. (Hakkarainen ym. 1999,7.)

Yhteistoiminnallinen oppiminen on opiskelua pienryhmissä yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi. Tavoitteena on yhdessäoppimisen kautta sitouttaa oppilaat oppimisprosessiin, parantaa oppilaiden itsetuntoa ja oppimistuloksia ja opettaa oppilaille yhteistoiminnan taitoja ja vastuuta omasta ja toisten oppilaiden oppimisesta. Yhteistoiminnallisessa oppimisessa on pääpaino yhteisellä tuotoksella ja sillä, että kaikki oppilaat oppivat samat asiat ja osallistuvat yhteisen tavoitteen saavuttamiseen. (Sahlberg & Leppilampi 1994.) Osa kurssin oppilaista teki mediatuotteet ryhmissä. Heidän tuli yhdessä tehdä valmis mediatuote käyttämällä hyödyksi kaikkien ryhmäläisten tietoja ja taitoja. CT2-kurssilla tietoa ei omaksuttu lainkaan oppikirjoista tai opettajan luennoista. Kurssilla opettaja oli enemmänkin taustalla ja toimi mediatuotteen tekoprosessin ohjaajana. Kurssin pääpaino oli yhteisessä tuotoksessa eli valmiissa mediatuotteessa. Näin ollen CT2-kursseissa voidaan nähdä olleen piirteitä kaikista näistä pedagogisista malleista.

4 OPPILAIDEN MEDIATAIDOT

4.1 Alkukysely, oppilaiden odotukset kurssista

CT2-kurssin alussa teimme oppilaille alkukyselyn (ks. Liite1), jossa kartoitimme oppilaiden valmiuksia mediankäyttöön, mediatekniikan osaamista ja oppilaiden odotuksia kurssista. Kysely suoritettiin paperilomakkeella. Kyselyyn vastasi yhteensä kahdeksan henkilöä, joista kolme kyselyyn vastannutta keskeytti kurssin myöhemmin.

Oppilaiden mediatekniikan osaaminen oli jo suhteellisen hyvä kurssin alussa. Tämä selittynee osaksi sillä, että kaikilla kurssin oppilailla oli jo suoritettuna Digitaalinen viestintä 1 -kurssi ja kaikki oppilaat opiskelivat informaatioteknologian erikoislinjalla. Kyselyyn vastanneista oppilaista videokameraa käytti usein kaksi henkilöä kahdeksasta. Muutkin oppilaat käyttivät videokameraa, mutta käyttö oli satunnaista esimerkiksi perhejuhlien tallentamista.

Suurin osa oppilaista kertoi käyttävänsä digikameraa usein. Vastauksista selvisi, että usein digikameraa käyttävät ottivat kuvia kerran viikossa tai noin viisi kertaa kuukaudessa. Äänityslaitteiden käyttö ei ollut kyselyn perusteella kovin yleistä. Vastaajista kaksi ei ollut koskaan käyttänyt minkäänlaisia äänityslaitteita. Yksi kertoi käyttävänsä mikrofonia aktiivisesti Youtube-videoiden tekemiseen. Loput vastaajista kertoivat käyttävänsä harvoin äänitallentimia ja nämä käyttökerrat ovat olleet aiemmilla mediakursseilla Zoom-äänitallentimen käyttöä. Muista mediatekniikoista oppilaat kertoivat käyttävänsä mikseriä ja tietokonesoftaa. (Vainonen 2011, 28–29.)

Oppilaiden odotuksia kurssista ja syitä kurssille tuloon selvitettiin toisena osana alkukyselyä. Kurssin alussa kaikki oppilaat eivät olleet kiinnostuneita kurssista. Se näkyi myös kyselyn tuloksissa. Puolet oppilaista kertoi tulleen kurssille saadakseen tarvittavia kursseja ICT-linjaansa, välttääkseen hyppytunnin tai opinto-ohjaajan ohjaamana. Toinen puoli oppilaista vaikutti olevan aidosti motivoituneita suorittamaan kurssin. Kyselyssä oppilaat kertoivat haluavansa suorit-

taa kiinnostavan tuntuksen kurssin ja yksi oppilas kertoi osallistuvan kurssille, koska haluaa suorittaa lukion mediadiplomin.

Kurssilta odotettiin muun muassa videotyöskentelyyn tutustumista, kokonaisku-
van oppimista lehden teosta, paljon työtä sekä mielenkiintoista ja itsenäistä
työskentelyä. Vastauksista käy ilmi, että oppilaiden odotukset kurssista olivat
hyvin realistisia kurssin rakennetta ajatellen. Oppilaat kertoivat haluavansa op-
pia kurssin aikana jotakin uutta. Kyselyn perusteella haluttiin oppia videon tuot-
tamista paremmin, tv-haastattelua ja editointia, kuvaustyyliä ja visuaalisuutta.
Myös lehden rakenne ja toteutus haluttiin oppia paremmin. Haluttiin oppia myös
radion käytäntöä, sekä hyvien kysymysten tekemistä ja käyttämään mielikuvi-
tusta paremmin. Oppilaat uskoivat kehittyvänsä ohjelman suunnittelussa ja vi-
deon tuottamisessa, kuvaamisessa sekä editoinnissa. Tekstin kirjoittamistaito-
jen uskottiin paranevan ja radiotaitojen kehittyvän. Oppilailla oli siis kurssin
alussa selkeä käsitys siitä, mitä halusivat oppia kurssin aikana.

Alkukyselyssä selvitettiin myös sitä, minkälainen opiskelu on mielekästä ja mo-
tivoivaa. Vastanneista puolet kertoi rennon ja vapaan opiskelun olevan mie-
le-
kästä. Muiksi motivoiviksi asioiksi oppilaat mainitsivat tekemisen meaningin,
etäisen auktoriteetin, itseään kiinnostavan ja mielenkiintoisen työskentelyn sekä
palkitsevan ja hauskalta tuntuvan oppimisen, jossa on jotain konkreettista.

Digitaalinen viestintä 2 -kurssi vastasi monella tavalla oppilaiden odotuksia.
Myös opiskelutyyli kurssilla oli sellainen, jonka kokivat motivoivaksi ja mie-
le-
kääksi. Kurssi oli hyvin vapaamuotoinen ja sen voidaan ajatella olleen myös
suhteellisen rento, koska oppilaat saivat tehdä mediatuotetta omaan tahtiinsa.
Oppilaat saivat itse valita kenen kanssa työskentelevät ja minkä mediavälineen
valitsevat. Näin ollen työskentelyn olisi tullut olla mielenkiintoista. Myös auktori-
teetin voidaan nähdä jääneen kurssilla etäiseksi, sillä kurssi ei ollut opettajave-
toinen. Itse toimin oppilaiden tukena, jolta voi aina tarpeen tullen kysyä apua.
Kurssilla valmistunut mediatuote oli myös hyvin konkreettinen todiste kurssilla
opituista asioista.

4.2 Loppuhaastattelu ja analyysi kurssista

Kurssin viimeisellä tunnilla suoritettiin loppuhaastattelu, johon osallistuivat kaikki ne oppilaat, jotka saivat valmiiksi oman mediatuotteensa ja samalla suorittivat kurssin loppuun. Haastattelu suoritettiin ryhmähaastatteluna yhtäaikaaisesti kaikkien oppilaiden kanssa. Haastattelu tilanne oli keskustelunomainen. Kaikki oppilaat saivat tuoda esille omia ajatuksiaan kurssista. Tarvittaessa pyrimme tämentämään haastateltavien kertomusta lisäkysymyksillä. Keskustelu nauhoitettiin, jotta sitä voi jälkeempään analysoida paremmin. Työparini kanssa pystyimme paremmin seuraamaan keskustelua, kun meidän ei tarvinnut haastattelun aikana tehdä muistiinpanoja. Lukion mediaopettaja ei osallistunut keskusteluun, vaan läsnä minun ja työparini lisäksi olivat ainoastaan oppilaat. Haastattelussa selvitettiin vastasiko kurssi odotuksia ja mietittiin kurssin vapaamuotoisuuden hyviä ja huonoja puolia (ks. Liite2). Haastattelu oli avoin haastattelu. Haastattelussa käytettiin avoimia kysymyksiä, joissa vastausvaihtoehtoja ei ole valmiiksi muotoiltu. Avoin haastattelu on keskustelunomainen tilanne, jossa on tietty aihe. (Hirsjärvi & Hurme, 2001.) Haastattelun aiheena oli suoritettu kurssi. Tämä haastattelutyö valikoitui sopivimmaksi, sillä haastateltavia oli ainoastaan viisi.

Haastattelussa kävi ilmi kurssin valmiiksi suorittaneiden oppilaiden pääsääntöisesti pitäneen kurssista. Eniten kiitosta saivat vapaus ja vastuu. Oppilaat pitivät siitä, että kurssi eroaa muista lukiokursseista. Yhden oppilaan mukaan kurssin opiskelu ei tuntunut varsinaiselta opiskelulta. Asioita ei opiskeltu kirjoista, vaan pääsi itse tekemällä oppimaan. Töitä kurssissa nähtiin olleen kuitenkin ihan tarpeeksi. Haastattelussa selviää myös, että kurssi vastasi pitkälti oppilaiden odotuksia ja ainakin yhden oppilaan odotukset ylittyivät.

Ehkä vähän ylittyi, ajattelin et tää on ihan tylsä ja mä vaihdan pois tän, mut en mä sit vaihtanu, kun tää olikin erilainen, kun mä luulin. Sai tehdä itse ja vapaasti. Ei ollutkaan pelkkää teoriaa koko juttu.

Suurin osa koki oppineensa sen, mikä oli mahdollista kurssilla oppia. Aiemmalla CT1-kurssilla oli käsitelty jo paljon haastattelua. Tällä kurssilla olisi toivottu enemmän tekniikan opetusta. Oppilaat kokivat oman tekniikan hallitsemisen

kehittyneen kurssin aikana itse tekemällä, mutta kuvausta ja kuvamuokkausta olisi toivottu käyttävän enemmän läpi.

Kurssin aikana oppilaat saivat tehdä mediatuotetta omaan tahtiinsa. Kurssin viimeisellä tunnilla työn oli oltava valmis arvioitavaksi, jotta kurssin sai suoritettua. Oppilaat eivät kaivanneet lainkaan välideadlineja, vaikka osa myönsikin työmäärän pakkautuneen viimeisiin iltoihin. Näin jälkikäteen ajattelen, kurssilla olisi pitänyt olla välideadlineja, jotta oppilaat olisivat jakaneet työmäärää tasaisemmin kurssin aikana. Mediatuotteita tulisi tutkia tarkemmin jo tekovaiheessa, jotta oppilaat olisivat saaneet palautetta töistään jo aiemmin. Kurssin aikana kyselin usein työvaiheista ja katsoin kuvattuja pätkiä ja kuuntelin haastatteluja nauhalta, mutta varsinainen välideadline jäi kokonaan puuttumaan. Se olisi ehdottomasti kannattanut sisällyttää kurssiin.

Kurssin aikana oppilaiden mediatekniikan hallitseminen parani. Oppilaat myös hahmottivat koko toimituksellisen prosessin joka edeltää jokaista valmista mediatuotetta. Prosessin ymmärtäminen auttaa suhtautumaan kriittisemmin mediasisältöihin. Itse tekemällä hahmottaa paremmin jokaisen toimittajan tekemät valinnat juttua tehdessä.

Oppilaat kertoivat haastattelussa oman mediaseurantansa muuttuneen. Yksi oppilas kertoi radion kuuntelun muuttuneen radiossa vierailun jälkeen, koska hän oppi, että suuri osa ohjelmasta on valmiiksi nauhoitettuja. Toinen oppilas kertoi kiinnittävänsä huomiota leikkauksiin televisiota katsellessaan. Kolmas oppilas taas kertoi lukevansa välillä pääkirjoituksen lehdestä, vaikkei koskaan ennen ollut niitä lukenut. Nämä median käytön muutokset ovat merkittäviä, sillä ne kertovat oppilaan tutkivan mediaa tarkemmin ja kyseenalaistavan median valinnat. Pienikin muutos median seurannassa on parannus pelkän mekaanisen kuluttamisen sijaan. Oppilaiden medialukutaidon voidaan nähdä parantuneen, sillä oppilaiden taito tulkita mediaa parani. Olennaisena osana medialukutaitoa on myös viestien tuotantotaito erilaisissa tilanteissa (Varis 1998). Erityisesti oppilaiden taito tuottaa viestejä mediatekniikan avulla parantui kurssin aikana. Näin ollen myös oppilaiden mediakompetenssi kehittyi kurssin aikana. Me-

diakompetenssin käsitteellä viitataan taitoon ymmärtää mediaa ja mediasisältöjä omien mediakokemusten kautta. (Varis 1998.)

Vaikka oppilaat pitivät kurssin vapaamuotoisuudesta, voidaan vapaus ja itsenäinen työskentely nähdä myös kurssin suurimpina haasteina. Aikataulutusta koki monelle oppilaalle vaikeaksi ja työ oli myöhästyä viimeisestä palautuspäivästä. Kurssi tarjosi oppilaille paljon vastuuta. Oppilaat kiittelivät vastuusta, mutta vastuun kantaminen tuntui välillä haasteelliselta. Myös kurssin luennoton rakenne sai pääasiallisesti positiivista palautetta. Luentoja ei olisi kaivattu. Eräs oppilas totesikin, että ”Luennoilla vaan nukuttais, täällä ei nukuttanut niin paljoo ainakaan.”

Oppilaat totesivat haastattelussa, että aina halutessaan voisi kysyä ja aina sai vastauksen. Pieniä infopaketteja olisi kuitenkin kaivattu. Jälkeenpäin ajateltuna pienet infopaketit, joissa olisi käsitelty kaikille mediavälineille yhteisiä asioita, kuten haastattelutilannetta ja hyviä haastattelukysymyksiä, olisivat olleet hyödyllisiä. Nyt kaikkien oppilaiden ja ryhmien kanssa näitä pohdittiin yksitellen ryhmän mennessä tekemään haastatteluja.

Kurssilla oli havaittavissa piirteitä ongelmaperustaisesta oppimisesta. PBL:n soveltaminen sopii tämäntyyppiseen soveltavaan jatkokurssiin. Yksi oppilaista totesikin kurssiin sopivasti, että ”Pohjalla täytyy jotain olla, mut kyl se sit syventää huomattavasti sitä, mitä on aikaisemmin oppinut, kun pääsee itse tekemään.”

5 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkielman tavoitteena oli selvittää miten luennoton mediakurssi, jossa on piirteitä ongelmaperustaisesta oppimisesta, sopii lukiolaisille? Miten tällainen oppiminen edistää lukiolaisten mediataitoja?

Digitaalinen viestintä 2 -kurssilla oppilaat ymmärsivät median tuotantoprosessin oman tekemisen kautta. Oppilaiden mediatekniset taidot parantuivat selkeästi kurssin aikana. Olennainen osa medialukutaitoa onkin taito tuottaa viestejä eri medioihin. Tiedostamalla toimittajan tekemät valinnat, oppilaat pystyvät suhtautumaan mediasisältöihin kriittisemmin. Medialukutaitoon kuuluukin yksilön ymmärrys mediasta ja sen toiminnasta. Oppilaat voivat soveltaa kurssilla opittuja taitoja myös vastaanottaessa viestejä. Oppilaiden mediataitojen voidaan siis nähdä kehittyneen kurssin aikana. Oppilaiden medialukutaito kehittyi itse tekemisen kautta. Eräskin oppilas sanoi kuuntelevansa radiota erilailla ja toinen kertoi kiinnittävänsä huomiota televisio-ohjelmien rakenteeseen ja leikkauksiin. Medialukutaitoinen on tietoinen siitä, kuinka hän itse tulkitsee mediaa. Medialukutaidon kehittyessä myös oppilaiden mediakompetenssi parantui. Oppilaiden taitto ymmärtää mediaa ja mediasisältöjä omien mediakokemusten kautta kehittyi. Kriittinen medialukutaito kehittyi myös arvioimalla omia ja muiden tekemiä esityksiä.

Loppuhaastattelun perusteella voi todeta, että kurssiin loppuun suorittaneet oppilaat pitivät kurssista. Kurssilla asioita ei käyty läpi opettajavetoisesti, eikä kurssilla ollut lainkaan luentoja. Kurssin vapaamuotoinen rakenne sai kiitosta. Tekemällä oppimisen oppilaat kokivat mielekkääksi. Lukio-opetuksessa on paljon teoriaan painottavia kursseja, joissa opiskellaan asioita opettajavetoisesti ja kirjoista lukemalla. CT2-kurssi poikkeaa näin ollen muista Kupittaan lukion ja muidenkin lukioden kursseista. Opettajan rooli kurssilla oli auttaa ja ohjata oppilaita työprosessin edetessä. Ongelmaperustaisessa oppimisessä opettajan rooli on nimenomaan olla ohjaajana ja apuna. Ongelmaperustaisen oppimisen voidaan nähdä sopineen hyvin syventävään mediakasvatuskurssiin. Oppilaille an-

nettiin vapautta ja vastuuta. Opettaja pysyi tunneilla suhteellisen etäisenä. Ongelmaperustaista oppimista voi kokemukseni perusteella soveltaa myös lukio-kursseihin. Ongelmaperustaisen oppimisen vahvuutena ovat työelämälähtöisyys ja ryhmätyöskentelyn tärkeys.

Oma roolini tunneilla oli toimia apuopettajana varsinaisen mediaopettajan lisäksi. Autoin oppilaita mediatuotteen tekoprosessin eri vaiheissa. Pystyin hyödyntämään monimediatoimittajan koulutustani monipuolisesti kurssin aikana. Kupitaan lukiossa kurssi olisi voitu järjestää samanlaisena myös ilman medianomiopiskelijan apua, sillä lukio on mediapainotteinen ja heillä on oma mediaopettaja. Tavallisissa lukioissa vastaavanlaisen kurssin järjestäminen on haastavampaa, sillä mediatuotteen tekemiseen tarvitaan tietyt tekniset välineet. Tekniikan lisäksi opettajan tulee hallita eri mediatuotteiden tekoprosessin eri vaiheet suunnittelusta editoimiseen asti. Media ei ole kouluissa omana oppiaineena, joten mediaopettajia ei kouluteta. Medianomi on erinomainen apu mediakursseja järjestäessä. Kouluilla ei kuitenkaan ole usein resursseja ottaa ulkopuolista mediaopettajaa.

Oppilaiden motivaatio kurssia kohtaan oli alussa heikko. Kolme oppilasta jättikin kurssin kesken motivaation puutteen takia tai muista henkilökohtaisista syistä. Pyrimme työparini kanssa tekemään ratkaisuja, jotka auttaisivat oppilaita säilyttämään motivaation. Oppilaat saivat toivomaansa vapautta saamalla valita itse haluamansa mediatuotteen, aihepiirin sekä työryhmän. Eri medioihin järjestetyt vierailut tuntuivat myös innostavan oppilaita. Kokemukseni perusteella vierailut ovatkin hyvä keino motivoida oppilaita. Opettajien on suhteellisen helppo järjestää vierailut paikkakunnan medioihin ilman suurempia resursseja. Yksi mielenkiintoinen jatkotutkimus aihe olisikin tutkia, miten lukioikäisiä voisi motivoida opiskelemaan ja valitsemaan mediakursseja.

Mielenkiintoinen tutkimusaihe olisi myös pohtia median lukiodiplomin suorittamismahdollisuuksia Suomen eri lukioissa, ja selvittää lukion mediadiplomin merkitystä jatkokoulutuksessa. Lukiodiplomit ovat oppilaille hieno mahdollisuus osoittaa harrastuneisuuttaan, mutta miten niiden suorittaminen on käytännössä mahdollista eri lukioissa.

LÄHTEET

Aineistolähteet:

Kupittaaan lukion oppilaat 2011. Aloituskysely oppilaille mediankäytöstä ja oppilaiden mediavalmiuksista. 7.2.2011. Varsinais-Suomi.

Kupittaaan lukion oppilaat 2011. Haastattelu. 30.3.2011. Varsinais-Suomi.

Kirjallisuus:

Capon, N., & Kuhn, D. 2004. What's so good about Problem-Based Learning. *Cognition and Instruction*, 22(1), 61–79.

Hirsjärvi, S. & Hurme H. 2001. Tutkimushaastattelu – Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Kupiainen, R. & Sintonen, S. 2009. Medialukutaidot, osallisuus, mediakasvatus. Helsinki: Gaudemus, 30-31.

Niinistö, H, Ruhala, A, Henriksson A. & Pentikäinen L. 2006. Mediametkaa. Mediakasvattajan käsikirja kaikilla mausteilla. Helsinki. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä.

Sahlberg, P. & Leppilampi, A. 1994. Yksinään vai yhteisvoimin? Yhdessä oppimisen mahdollisuuksia etsimässä. Helsinki: Yliopistopaino.

Varis, T. 1998. Viestintäkasvatuksen haasteet ajan kuvana. Johdatusta mediakompetenssin merkitykseen. Teoksessa U. Kivikuru & R. Kunelius, R. Viestinnän jäljillä. WSOY.

Elektroniset lähteet:

Alanen V. 2007. Lastentarhan- ja luokanopettajaopiskelijat ja mediakasvatus. Viitattu 25.3.2012. http://www.sool.fi/@Bin/88437/mediamuffinssi_raportti.pdf

Hakkarainen, K., Lipponen, L., Ilomäki, L., Järvelä, S., Lakkala, M., Muukkonen, H., Rahikainen, M. & Lehtinen E. 1999. Tieto- ja viestintätekniikka tutkivan oppimisen tukena. Heslingin kaupungin opetusviraston. Tietotekniikkaprojektin tutkimusryhmä. Viitattu 24.4.2012. http://www.helsinki.fi/science/networkedlearning/texts/to_opas.pdf

Huttunen H. & Viherä J. 2010. Vastaanottajasta tekijäksi. Opinnäytetyö. Diakonia-ammattikorkeakoulu, Turun toimipaikka. Viestinnän koulutusohjelma. Viitattu 20.3.2012. <https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/22581/Huttunen%20Henna-Riikka%20Vihera%20Johanna.pdf?sequence=1>

Kangas, S., Lundvall, A. & Sintonen, S. 2008. Lasten ja nuorten mediamailma pähkinänkuoressa. Liikenne- ja viestintäministeriö 2008. Lasten ja nuorten mediafoorumi. Viitattu 25.3.2012. http://www.lvm.fi/c/document_library/get_file?folderId=22170&name=DLFE-4803.pdf&title=Lasten

Kotilainen, Sirkku & Sintonen, Sara 2005. Mediakasvatus 2005. Kansalliset kehittämistarpeet. Viitattu 23.3.2012. http://www.om.fi/Satellite?blobtable=MungoBlobs&blobcol=urldata&SSURLapptype=BlobServer&SSURLcontainer=Default&SSURLsession=false&blobkey=id&blobheadervalue1=inline;filename=12dem5gkpw9_1.pdf&SSURLsscontext=SatelliteServer&blobwhere=1243790047628&blobheadervalue1=Content-Disposition&ssbinary=true&blobheader=application/pdf

- Kupittaaan lukio. Turun kaupunki, Viitattu 26.3.2012. <http://kupittaaanlukio.anders.fi/>
- MLL 2012. Viitattu 23.3.2012
http://www.mll.fi/ajankohtaista/tiedotteet_ ja_ uutiset/?x41088=14843514
- Nissilä, M. 2011. Riittävätkö opettajien mediataidot? Opettajalehti 2011/43, 16–19. Viitattu 23.3.2012.
http://www.opettaja.fi/pls/portal/docs/PAGE/OPETTAJALEHTI_EPAPER_PG/2011_43/page1.htm
- Nurminen O. 2000. Mediakasvatuskeskus, Medialukutaidon uudet ulottuvuudet. Viitattu 23.3.2012. <http://www.edu.helsinki.fi/media/trio/loppuraportti/nurminen.pdf>
- Opetushallitus 2011a. Lukiodiplomin yleiset suoritusohjeet 2011–2012. Viitattu 23.3.2012.
http://www.edu.fi/download/132655_lukiodiplomit_yleisohje_2011_2012.pdf
- Opetushallitus 2011b. Median lukiodiplomi 2011–2012. Viitattu 23.3.2012.
http://www.edu.fi/download/132840_media_2011_2012.pdf
- Opetushallitus 2011c. Median lukiodiplomin 2011–2012 tehtävät. Viitattu 23.3.2012.
http://www.edu.fi/download/132661_media_tehtavat_2011_2012.pdf
- Opetushallitus 2004. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet. Viitattu 23.3.2012.
http://www.oph.fi/download/139848_pops_web.pdf
- Opetushallitus 2003. Lukion opetussuunnitelman perusteet. Viitattu 23.3.2012.
http://www.oph.fi/download/47345_lukion_opetussuunnitelman_perusteet_2003.pdf
- Opetusministeriö 2007. Ehdotus toimenpideohjelmaksi mediataitojen ja -osaamisen kehittämiseksi osana kansalais- ja tietoyhteiskuntataitojen edistämistä. Viitattu 23.3.2012.
<http://80.248.162.139/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2007/liitteet/tr29.pdf?lang=fi>
- Opetus- ja kulttuuriministeriö 2012. Tulevaisuuden perusopetus –valtakunnalliset tavoitteet ja tuntijako. Viitattu 23.3.2012.
<http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2012/liitteet/tr06.pdf?lang=en>
- Poikela, S. 2003. Ongelmaperustainen pedagogiikka ja tutorin osaaminen. Tampereen yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta. Akateeminen väitöskirja. Viitattu 20.3.2012.
<http://acta.uta.fi/pdf/951-44-5661-0.pdf>
- Poikela, S. & Poikela, E. 1997. Ongelmaperustainen oppiminen. Aikuiskoulutuksen maailma, 24–26. Viitattu 23.3.2012. <https://www12.uta.fi/kirjasto/nelli/verkkoaineistot/kasv/poikela97.pdf>
- Salokoski T. & Mustonen A. 2/2007. MEDIAN VAIKUTUKSET LAPSIIN JA NUORIIN - katsaus tutkimuksiin sekä kansainvälisiin mediakasvatuksen ja -sääntelyn käytäntöihin, Mediakasvatusseuran julkaisu, sivu 22. Viitattu 5.3.2012. <http://www.mediakasvatus.fi/publications/ISBN978-952-99964-2-1.pdf>
- Tiittanen H. 2010. Ongelmaperustaisen oppimisen arkea hoitotyön koulutuksessa. Lahden ammattikorkeakoulun julkaisu, sarja C, Artikkelikokoelmat, raportit ja muut ajankohtaiset julkaisut, osa 70. Viitattu 24.4.2012.
http://www.lamk.fi/material/ongelmaperustaisen_oppimisen_arkea_tiittanen.pdf
- Vainonen, K. 2011. Käytännönläheisen mediakurssin merkitys nuorten yhteiskunnalliseen osallistumiseen. Opinnäytetyö. Turun ammattikorkeakoulu. Diakin viestinnän koulutusohjelma. Viitattu 19.2.2012.
http://publications.theseus.fi/xmlui/bitstream/handle/10024/36640/vainonen_katariina.pdf?sequence=1
- Wikipedia. Kupittaaan lukio. Viitattu 26.3.2012. http://fi.wikipedia.org/wiki/Kupittaaan_lukio

Yle Uutiset 12.8.2011. Viitattu 2.4.2012.

http://yle.fi/uutiset/teksti/kotimaa/2011/08/koulujen_mediakasvatus_ei_toteudu_suunnitelmien_mukaan_2782362.html?browserArticleId=2782362&defaultArticleId=2782362&sort=first

Aloituskysely

1. Oletko käyttänyt ja kuinka usein?
 - a. Videokameraa?
 - b. Digikameraa?
 - c. Äänityslaitteita (esim. Zoom) ?
 - d. Muita, mitä?
2. Oletko ja kuinka usein?
 - a. Kirjoittanut lehteen?
 - b. Netin keskustelupalstoille?
 - c. Pitänyt blogia?
 - d. Julkaissut videoita Youtubeen?
 - e. Käyttänyt Twitteriä?
 - f. Käyttänyt Facebookia?
3. Miksi olet tällä mediakurssilla?
4. Mitä odotuksia sinulla on tästä kurssista?
5. Mitä haluaisit oppia kurssin aikana?
6. Missä asioissa uskot kehittyväsi kurssin aikana?
7. Pidätkö enemmän yksilö- vai ryhmätyöskentelystä? Perustele.
8. Minkälainen opiskelu on mielekästä ja motivoivaa?

Loppuhaastattelu

1. Mitä piditte kurssista?
2. Mitkä olivat kurssin hyviä puolia?
3. Mitkä olivat kurssin huonot puolet? Mitä olisi voinut tehdä toisin?
4. Vastasiko kurssi odotuksia?
5. Oppiteko kurssilla ne asiat, jotka halusitte oppia?
6. Miten tekninen osaaminen kehittyi?
7. Jäikö oppimatta jotain, minkä kurssilla olisi voinut oppia tai minkä olisitte halunneet oppia?
8. Onko median käyttö jotenkin muuttunut?
9. Miltä tuntui, kun kurssilla ei ollut lainkaan luentoja?
10. Oliko joku tilanne/asia, jossa olisi kaivattu luentoja?
11. Ryhmätyö vai yksilötyö?